

فصل نهم:

مشاوره برای افشای وضعیت HIV

مقدمه

یکی از دشوارترین چالش‌های مشاور در زمینه‌ی پیشگیری از HIV، تسهیل افشا نزد همسر یا شریک جنسی می‌باشد. موضوع افشا نزد همسر، در عفونت‌های آمیزشی دیگر نظیر سیفلیس و سوزاک نیز مطرح است. در خصوص پیشگیری از انتقال، تاکنون شاهدی مبنی بر برتری افشای اجباری بر افشای داوطلبانه، یافت نشده است. هنگامی که افراد تصور می‌کنند مشاور آنها را مجبور به افشای وضعیت ابتلا به همسرشان خواهد کرد، ترجیح می‌دهند به مراکز مشاوره مراجعه نمایند. این امر حتی در مورد سایر عفونت‌های آمیزشی همچون سیفلیس و سوزاک نیز صادق است. به همین دلیل سیاست‌های اجباری مشاوره و آزمایش همسر نیز ممکن است به کاهش استفاده از این مراکز بینجامد.

بهترین زمان آغاز بحث در مورد افشا نزد همسر، جلسه‌ی مشاوره‌ی پیش از آزمایش می‌باشد. هنگامی که رفتارهای پرخطر مراجع مرور می‌گردد، به فرد توصیه می‌شود که در صورت مثبت شدن نتیجه‌ی آزمایش لازم است این مسئله را با همسرش در میان گذارد. باید عنوان کرد که در این زمینه، مشاور به مراجع کمک و راهنمایی‌های لازم را خواهد کرد. صحبت در این مورد با ملایمت، در جلسه‌ی مشاوره‌ی پس از آزمایش و در روند جلسات پیگیری نیز ضرورت دارد. برای پرهیز از بزرگ‌نمایی طرح موضوع نزد همسر، به مشاوران توصیه می‌شود از کلماتی مانند «صحبت کردن»، «گفتگو کردن» و یا «مطرح نمودن» به جای «فاش کردن» و یا «افشا» در محاوره‌ی با مراجع استفاده کنند. استفاده از واژه‌ی «پیامد» به جای «عواقب» و یا «مضرات» نیز از مصادیق همین توصیه است.

ارزیابی پیامدهای افشا

برای آغاز بحث، مشاور می‌تواند عنوان کند که متوجه دشواری افشا نزد همسر است. افشای HIV اغلب با پیامدهای عمده‌ای که بر زندگی فرد تأثیر می‌گذارند، همراه است. پس از به رسمیت شناختن این سختی‌ها، باید مزایای این کار را مطرح نمود. برخی از مزایا و پیامدهای افشای وضعیت HIV/STI در زیر آمده است:

<u>مزایا</u>	<u>پیامدها</u>
❖ بار مخفی کاری از دوش برداشته می شود؛	❖ فرد ممکن است بی درنگ طرد شود؛
❖ حمایت احساسی در دسترس قرار می گیرد؛	❖ ممکن است همسر این موضوع را نزد دیگران مطرح کرده و مشکلات جدیدی ایجاد شود؛
❖ استفاده از مراقبت های بهداشتی و دارو آسان تر می شود (دیگر نیازی به مخفی کردن نمی باشد)؛	❖ به فرد برچسب هرزگی می خورد؛
❖ راجع به علایم و نگرانی ها می توان آزادانه صحبت نمود؛	❖ فرد به دلیل داشتن یک بیماری خطرناک، تحقیر می شود؛
❖ در مورد نزدیکی ایمن و تنظیم خانواده، آزادانه صحبت می شود؛	❖ همه ی مشکلات و بیماری های فرد به HIV ربط داده می شود؛
❖ دلایل برخی اقدامات (مثلاً عدم شیردهی) آزادانه به اشتراک گذاشته می شود؛	❖ دیگران از مراوده با وی دچار ترس می شوند؛
❖ همسر نیز می تواند آزمایش داده و در صورت نیاز، درمان شود.	❖ فرد در معرض آسیب روانی و فیزیکی قرار می گیرد.

عدم افشای وضعیت HIV/STI نیز با مزایا و پیامدهایی همراه است که در زیر به برخی از موارد آن اشاره شده است:

<u>مزایا</u>	<u>پیامدها</u>
❖ ابتلای فرد مخفی می ماند؛	❖ این راز مانند یک بار بر دوش فرد است؛
❖ وضعیت موجود حفظ می شود؛	❖ در مورد افشا شدن راز خود، همواره در اضطراب به سر می برد؛
❖ فرد از انگ، طرد، انزوا، بیکار شدن و سرزنش دیگران در امان می ماند؛	❖ حمایت اجتماعی موجود نیست؛
❖ با بچه دار شدن فرد مخالفت نمی شود؛	❖ فرد احساس انزوا می کند؛
❖ مجبور به استفاده از مراقبت های پزشکی بیش از حد نمی شود.	❖ همسر و فرزندان در خطر قرار می گیرند؛
	❖ دسترسی به مراقبت های پزشکی به تأخیر می افتد؛
	❖ اعتماد فرزندان و خانواده سلب می شود.

در فرآیند مشاوره نباید به افراد گفته شود چه کنند، بلکه باید افراد به در نظر گرفتن مزایا و پیامدهای انتخاب و رسیدن به یک تصمیم آگاهانه تشویق شوند. در این روند، به مراجع برای رفع موانع یاری رسانده می شود. هنگامی که راه حل به افراد تحمیل می شود، معمولاً فرد به آن عمل نمی کند. به مراجع یادآوری می شود که برای رفع دشواری های احتمالی جهت نیل به اهداف زیر، همکاری خود فرد ضرورت دارد:

- ❖ امکان دسترسی همسر به درمان و مراقبت؛
- ❖ کاهش انتقال HIV به دیگران؛
- ❖ پیشگیری از ابتلای مجدد به HIV و STI؛
- ❖ کاهش خطر مقاومت به درمان.

مشاور باید مراجع را تشویق کند که تمامی جوانب افشا را در نظر بگیرد. از آن جایی که این اقدام کاملاً شخصی است، فرد باید تمامی مسائل و شرایط زندگی خود را در نظر بگیرد. اگر مراجع توانایی خواندن و نوشتن دارد، می تواند یک جدول

ترسیم کرده و مزایا و معایب این کار را با استفاده از تکنیک بارش افکار یادداشت نماید. نحوه‌ی ارزیابی مزایا و پیامدها، به شخصیت فرد و تجارب قبلی زندگی وی بستگی خواهد داشت.

روش‌های افشا

اغلب مراجعین احساس می‌کنند قادر نیستند که خودشان ابتلایشان به HIV را نزد همسر افشا نمایند؛ برخی نیز احساس می‌کنند که همسرشان اگر از فرد دیگری بشنود، آسیب بیشتری خواهد دید. مشاور باید فهرستی از طرق مختلف افشا را برای فرد تشریح کند. برخی از این روش‌ها عبارتند از:

- ❖ مراجع خودش نزد همسر افشا نماید؛
- ❖ مراجع می‌تواند همسر یا خانواده خود را به کلینیک آورده و با حضور مشاور افشا نماید؛
- ❖ مراجع همسر یا خانواده خود را به کلینیک آورده و مشاور در حضور آنها افشا می‌نماید؛
- ❖ مراجع اجازه‌ی افشا را در عدم حضور خود می‌دهد؛
- ❖ مراجع با یک فرد مورد اعتماد در میان گذاشته و وی همسر را مطلع می‌سازد؛
- ❖ مراجع به شریک جنسی خود، کارت ارجاع می‌دهد.

هنگامی که مراجع تصمیم خود را در مورد نحوه‌ی افشا گرفت، مشاور می‌تواند از طرق مختلف از وی پشتیبانی کند.

آماده‌سازی مراجع برای خود-افشاگری

در آماده‌سازی فرد برای افشا باید به وی کمک کرد تا دلایل، زمان، مکان، چگونگی و محتوای افشا را تعیین کند.

- ❖ دلایل: باید از این امر که مراجع دلایل افشا و واکنش‌های احتمالی را درک نموده، اطمینان حاصل نمود.
- ❖ زمان: انتخاب زمان مناسب برای این اقدام، بسیار مهم می‌باشد. بهتر است به جزء همسر فرد دیگری حضور نداشته باشد. هیچگاه نباید در حین مشاجره این کار را انجام داد.
- ❖ مکان: باید در محیطی خلوت و در شرایط محرمانه، این محاوره صورت گیرد.
- ❖ روش: مراجع باید مزایا و پیامدهای روش‌های مختلف گفتگوی رو در رو، تلفنی یا از طریق ایمیل را بررسی کند.
- ❖ محتوا: مراجع باید چگونگی شروع مکالمه را برنامه‌ریزی نموده و واکنش‌های احتمالی همسر را پیش‌بینی کند. می‌توان از پیش نسبت به واکنش‌های همسر، پاسخ‌های سازنده را مرور نمود. ایفای نقش، تکنیک بسیار کمک‌کننده‌ای می‌باشد.
- ❖ برنامه‌ریزی قدم‌های بعدی: با مراجع نحوه‌ی دریافت خدمات، حمایت و مدیریت مشکلات رابطه پس از افشا برنامه‌ریزی شود.

افشا نزد همسر توسط مراجع در حضور مشاور

مجدداً تأکید می‌شود که ایفای نقش، بسیار کمک‌کننده است. تمام برنامه‌ریزی جهت خود-افشاگری در حضور مشاور، باید

از قبل با مراجع مرور گردد. از آن جایی که همسر ممکن است از مشاور سئوالاتی بپرسد، ضروری است در مورد آن چه که می‌توان و نمی‌توان افشا نمود با مراجع صحبت کرد و در پرونده مستند نمود.

انتخاب‌های زیر را در افشا در نظر داشته باشید:

- ❖ افشای کامل: هیچ چیزی مخفی نمی‌ماند، مراجع در این خصوص رضایت کامل دارد؛
- ❖ افشای نسبی: ابتلای فرد به HIV را می‌توان افشا نمود، اما در مورد افشای مسائل دیگر، مانند جهت‌گیری جنسی، نحوه‌ی ابتلا و یا رفتارهای پرخطر مانند تزریق، مراجع رضایت ندارد.

افشا توسط مشاور در حضور مراجع

اگر تصمیم بر این شد که مشاور در حضور مراجع اقدام به افشا نماید، باید پیش از آن در حضور مراجع ایفای نقش گردد. با کمک مراجع، آن چه که قرار است و آن چه که نباید افشا گردد فهرست شود. با مراجع در مورد موارد زیر برنامه‌ریزی صورت گیرد:

- ❖ چگونگی افشا نزد همسر؛
- ❖ واکنش‌های احتمالی همسر؛
- ❖ مدیریت مواردی که قرار نیست بر ملا گردند؛
- ❖ نقش مراجع در جلسه (آیا او به سئوالات پاسخ می‌دهد)؛
- ❖ در آینده، وی چگونه با همسر در این مورد شروع به صحبت می‌کند.

افشا توسط مشاور بدون حضور مراجع

به این روش، «افشای داوطلبانه‌ی سوم شخص» نیز اطلاق می‌شود. پیش از آن می‌بایست از مراجع رضایت کتبی اخذ شود. بهتر است پیش از جلسه، فهرستی از مواردی که مشاور مجاز به افشای آنها می‌باشد، تهیه گردد. بهتر است برای حفظ رازداری، این روش توسط مشاور انجام گردد که اطلاع کمتری از سوابق مراجع دارد. مباحث مهمی که باید مد نظر داشت عبارتند از:

- ❖ اگر قرار است افشا در منزل مراجع صورت پذیرد، حداقل باید دو مشاور حضور داشته و رضایت اخذ گردد. اگر افشا در کلینیک صورت می‌گیرد، باید بهانه‌ها و دلایلی که برای آوردن همسر به درمانگاه به کار گرفته می‌شوند، نیز از پیش مرور گردد؛
- ❖ احتمال خشونت نسبت به مراجع و یا توسط مراجع نسبت به همسر ارزیابی گردد؛
- ❖ پس از افشا، نحوه‌ی ارتباط مراجع با همسر ارزیابی گردد.

افشا توسط یک فرد مورد اعتماد از طرف مراجع

این روش نیز شکل دیگری از افشای داوطلبانه‌ی سوم شخص می‌باشد. معمولاً این فرد، مورد احترام همسر یا هر شخص دیگری است که مراجع قصد دارد موضوع ابتلای خود را به وی افشا کند. این فرد در مورد آن چه که قرار است افشا کند، باید از پیش مورد مشاوره قرار گیرد. در مورد تمایل و توانایی این فرد، مراجع باید دقت به خرج داده و مشاور وی را در روند این انتخاب یاری نماید.

امتناع از افشا

در برخی از موارد ممکن است در جلسات اولیه‌ی مشاوره که فرد به تازگی از ابتلای خود مطلع شده و هنوز خودش سازگاری کافی با این موضوع پیدا نکرده است، با وجود تلاش‌های مشاور ممکن است از افشای موضوع نزد همسر امتناع کند. با گذشت زمان، عوامل متعددی ممکن است بر تصمیم مراجع تأثیر گذاشته و این امر را تسهیل نماید. مثال‌هایی از این عوامل عبارتند از:

- ❖ کنار آمدن مراجع با ابتلای خودش؛
- ❖ آگاهی مراجع از امکان درمان و کنترل بیماری؛
- ❖ آشنایی مراجع با زوج‌های دیگری که با مشکل مشابه رو به رو بوده و توانسته‌اند آن را حل کنند؛
- ❖ تغییرات در روند بیماری فرد و نیاز به مراقبت و درمان بیشتر.

بنابراین، مشاور باید به طور دوره‌ای امکان افشای ابتلای به HIV نزد همسر را با مراجع مورد بررسی مجدد قرار داده و به بحث گذارد. در برخی موارد مشاور می‌تواند برای تسهیل این روند، از زوج‌های هم‌تا که با این وضعیت کنار آمده‌اند استفاده نماید.

هنگامی که با وجود تمام این تلاش‌ها، مراجع HIV⁺ از افشا نزد همسر امتناع کرده و وی را آگاهانه در معرض خطر قرار می‌دهد، یک مرجع قانونی، باید اجازه‌ی افشا را صادر نماید. بر اساس ماده‌ی ۶۴۸ قانون مجازات اسلامی مورخ ۱۳۷۵: «اطبا، جراحان، ماماها، داروفروشان و کلیه کسانی که به مناسبت شغل یا حرفه‌ی خود محرم اسرار می‌شوند، هر گاه در غیر از موارد قانونی، اسرار مردم را افشا کنند، به سه ماه و یک روز، تا یک سال حبس و یا به یک میلیون و پانصد هزار تا شش میلیون ریال جزای نقدی محکوم می‌شوند».

در این گونه موارد، تصمیم‌گیری برای افشا باید بر اساس شرایط فردی، ملاحظات اخلاقی و تنها در مواردی که فرد HIV⁺ شرایط زیر را داشته باشد، اتخاذ گردد:

- ❖ علیرغم مشاوره، قادر به تغییر رفتار نباشد؛
- ❖ از افشای وضعیت ابتلا خود، امتناع نماید؛
- ❖ خطر واقعی انتقال به همسر (یا شرکای جنسی آینده) وجود داشته باشد.

مشاور نباید از حمایت مستمر و جلسات پیگیری، حتی برای آنها که از افشا امتناع می‌کنند، دست بردارد.

تماس با همسر یا شرکای جنسی برای درمان سایر عفونت‌های آمیزشی (STI)

هنگامی که مشاور با فرد مبتلا به عفونت آمیزشی مواجه می‌شود، همیشه این احتمال وجود دارد که شرکای جنسی وی آلوده بوده و یا از طریق مراجع به این عفونت‌ها مبتلا شوند. این قبیل عفونت‌ها به شدت مسری هستند و با یک دروهی درمانی کوتاه و ساده قابل معالجه‌اند. لازم است که مشاور با مراجع در مورد روش‌های کارآمد و اخلاقی تماس با دیگر شرکای جنسی، صحبت نماید. اگر هدف، درمان حداکثر تعداد شرکای جنسی مراجع باشد، می‌توان از سه روش زیر بهره جست (جدول ۸):

- ❖ از طریق خود مراجع^۱؛
- ❖ از طریق مشاور یا درمانگر^۲؛
- ❖ از طریق سوم شخص بدون افشای هویت مراجع^۳.

از طریق خود مراجع

در این روش، مراجع مسئولیت تماس با شرکای جنسی خود را بر عهده گرفته و از آنها می‌خواهد برای درمان مراجعه نمایند. بسیاری از مراجعین تمایلی به این کار نداشته، و بهتر است مشاور، در تصمیم‌گیری به وی کمک نماید. مراجع می‌تواند به یکی از طرق زیر، با شرکای خود تماس بگیرد:

- ❖ در مورد عفونت آمیزشی و نیاز به درمان، به طور مستقیم صحبت کند؛
- ❖ بدون این که دلیل را عنوان کند، از شریک جنسی خود بخواهد که وی را تا یک مرکز درمانی همراهی کند؛
- ❖ به شریک خود کارت مرکز را داده و از وی بخواهد که مراجعه نماید.

از آن جایی که بسیاری از شرکا ممکن است هیچ گونه علامت و نشانه‌ای از STI نداشته باشند و سندرم اولیه‌ی مراجع نیز معلوم نباشد، درمان شریک جنسی در عمل غیرممکن می‌گردد. کارت‌های ارجاع در این موارد کمک کننده‌اند. در این روش، اطلاعات مراجع نزد مرکز درمانی باقی مانده، و به این ترتیب سندرم اولیه‌ی مراجع مشخص می‌گردد.

از طریق مشاور یا درمانگر

در این روش با شرکای جنسی مراجع مبتلا به STI، توسط فردی از تیم درمان، تماس گرفته شده و از آنها درخواست می‌شود برای درمان مراجعه نمایند. اگر چه بهتر است ابتدا به مراجع زمان داده شود که خودش با آنها جهت مراجعه به کلینیک، تماس بگیرد.

از طریق سوم شخص بدون افشای هویت مراجع

این یک روش ارجاع سوم شخص بوده، مشاور یا درمانگر با شرکای جنسی مراجع بدون این که نامی از مراجع برده شود، تماس می‌گیرد.

¹ Client Referral

² Provider Referral

³ Conditional Referral

جدول ۸- روش‌های تماس با شرکای جنسی مراجع و مزایا و پیامدهای هر روش

پیامدها	مزایا	رویکرد
<ul style="list-style-type: none"> ❖ به تمایل بیمار برای ارجاع شرکا بستگی دارد. ❖ مراجع ممکن است به پشتیبانی مشاور یا درمانگر نیاز داشته باشد. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ مراجع کنترل تصمیماتش را در دست داشته، در نتیجه داوطلبانه و محرمانه خواهد بود. ❖ هزینه‌ای برای مرکز ندارد. 	از طریق خود مراجع
<ul style="list-style-type: none"> ❖ به تمایل مراجع برای افشای اسامی بستگی دارد. ❖ ردیابی شرکا نیاز به هزینه و زمان دارد. ❖ به کارکنان مجرب در این زمینه نیاز می‌شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ شرکای بیشتری درمان می‌شوند. 	از طریق مشاور یا درمانگر
<ul style="list-style-type: none"> ❖ اعتماد به کارکنان بهداشت از بین می‌رود. ❖ ممکن است رابطه‌ی زوج آسیب ببیند. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ شرکایی که مراجعه نموده را می‌توان درمان نمود. ❖ می‌توان از انتقال به سایرین، پیشگیری نمود. 	از طریق سوم شخص بدون افشای هویت مراجع

با در نظرگیری هزینه و مسائل مربوط به رازداری، بهترین روش همان ارجاع از طریق خود مراجع می‌باشد. توصیه‌ی سازمان جهانی بهداشت نیز به کارگیری همین روش می‌باشد.